

УДК 378.017:2

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Дзюбишина Наталія, кандидат педагогічних наук, доцент, декан художньо-педагогічного факультету, Рівненський державний гуманітарний університет
ORCID 0000-0002-2704-8157
E-mail: dzubisininatalia@gmail.com

У статті розглянуто особливості формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді на основі соціокультурних, морально-етичних, творчих потреб та ціннісних орієнтацій студентів. Проаналізовано взаємозв'язок та взаємозалежність об'єктивних та суб'єктивних чинників способу життєдіяльності сучасної молоді та її ролі у формуванні світогляду, ціннісно-нормативної моделі поведінки, морально-етичних способів пізнання, спілкування та дозвілля. Визначено роль освіти у становленні та розвитку студентської молоді як інтелектуального потенціалу держави. Розмежовано сутність понять «якість вищої освіти», «якість освітньої діяльності» у контексті функціонування закладу вищої освіти. Обґрунтовано необхідність запровадження в діяльність освітніх закладів моніторингу як методу (системи, методики, технології) постійної діагностики освітнього процесу та аналізу емпіричної інформації з метою порівняння базових і нормативних показників та попередження небажаних відхилень у процесах пізнання, спілкування й дозвілля студентської молоді.

Ключові слова: студентська молодь, духовність, творчість, духовно-творчий потенціал, освітній процес, якість освіти, моніторинг, соціально-педагогічний моніторинг.

PECULIARITIES OF FORMATION OF SPIRITUAL AND CREATIVE POTENTIAL OF STUDENT YOUTH

Dziubyshyna Nataliya, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Dean of the Artistic Pedagogical Faculty, Rivne State University of Humanities
ORCID 0000-0002-2704-8157
E-mail: dzubisininatalia@gmail.com

The article considers the peculiarities of the student youth's spiritual and creative potential development based on students' socio-cultural, moral and ethical, creative needs and values.

The interrelation and interdependence of objective and subjective factors of the modern youth's way of life and its role in the formation of worldview, value-normative model of behaviour, moral and ethical ways of cognition, communication and leisure have been analyzed.

The role of education in the formation and development of student youth as an intellectual potential of the state is determined. The essence of the concepts «quality of higher education», «quality of educational activity» in the context of the functioning of a higher education institution is distinguished.

The necessity of introduction of monitoring of educational institutions as a method (systems, methods, technologies) of constant diagnostics of educational process and analysis of empirical information to compare basic and normative indicators and prevention of undesirable deviations in the processes of cognition, communication and leisure of student youth is substantiated.

The way of the spiritual life of student youth, style of thinking, value orientations and attitudes have social and psychological significance and acquire a powerful influence on other communities of society. Therefore, as a result of identification, the elements of the spiritual and creative potential of society affect the development of the individual, the deepening of his/her needs and interests. That is why the most pressing issue is the problem of constant study of student youth and development of methods for reorientation from passive and chaotic activities of educational social institutions to purposeful and scientifically sound action of mass communication systems and implementation of public control programs for socio-psychological manifestations of the student cohort. Particular attention needs to be paid to the establishment of a system of permanent diagnostics of social well-being in educational institutions and to anticipate the influence of social and socio-economic factors in promoting educational skills and professional competence as a guarantee of successful employment.

Keywords: student youth, spirituality, creativity, spiritual and creative potential, educational process, quality of education, monitoring, social and pedagogical monitoring.

Постановка проблеми. Сьогодні українське суспільство перебуває у складному соціально-економічному становищі. Кризові явища набувають поширення не лише у провідних галузях політичного та економічного життя, але й у соціальній царині, що зумовлює необхідність оперативного аналізу та прийняття відповідних системних заходів, зокрема в галузі вищої освіти. Між тим, трансформація наявних в українському суспільстві традиційних структур соціального, психологічного, духовного та культурологічного характеру актуалізує проблему вивчення та задоволення запитів, орієнтацій та установок студентської молоді. Зазначимо, що в молодіжному середовищі відбуваються пошуки нового сенсу життя, формуються нові потреби, інтереси, видозмінюються мотиви інтелектуальної, професійно-кваліфікаційної та соціокультурної діяльності: «Поряд із позитивними тенденціями – вільним вибором цінностей, результативним здійсненням соціально-творчої, морально-етичної діяльності та проникненням у новий соціокультурний простір і час – духовний потенціал студентства характеризується кризовими явищами, нестабільністю, суперечливістю, відсутністю новоутворених гуманістичних, соціокультурних нормативних моделей поведінки та ескалацією соціально-психологічної напруженості й поширенням агресії в пошуках засобів зняття надлишкової психологічної напруженості» [1, с. 14].

Невпевненість молоді в адекватному виборі орієнтирів соціокультурної діяльності, а в деяких випадках нагромадження стійкої маргінальності призводить до руйнації духовності, активізації прагматичного та цинічного ставлення до соціокультурних цінностей та морально-етичних норм життєдіяльності. У молодіжному середовищі певною мірою відбувається відхід від усталених соціокультурних традицій та морально-етичних цінностей, втрачається віра у справедливість і гуманність суспільства, що зумовлює розладженість світогляду й відволікає молодь від соціальних орієнтирів у житті. За таких умов особливого значення набуває проблема вивчення різнопланових проблем молоді з аналізом особливостей її морально-етичного розвитку та соціалізації, прояву основних тенденцій та характерних рис формування соціального, інтелектуального та духовно-творчого потенціалу молодіжної генерації українського суспільства. Вивчення духовно-творчого потенціалу особистості, визначення ефективності

його формування та способів реалізації – винятково актуальна проблема. Розв'язання її є одним із фундаментальних напрямів педагогіки, психології і соціології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування творчого та духовного потенціалу студентської молоді являє собою «багатоцільовий, поліфункціональний, багаторівневий та різноаспектний процес, який здійснюється відповідно до динаміки реалізації суспільних, групових та індивідуальних морально-етичних потреб, поглиблення духовно-творчої ідентифікації та самоздійснення особистості» [1, с. 14]. Серед наукових робіт, у яких висвітлюються різні аспекти теоретичних та прикладних засад формування духовності та творчості студентської молоді, можна виділити праці філософів, які розглядають духовність як сферу осмислення дійсності (В. Баранівський, Г. Горак, С. Кримський, Л. Сохань, Л. Олексюк та ін.); психологів, які розкривають психологічні витоки духовних цінностей (І. Бех, М. Боришевський, Т. Бутковська, Є. Помиткін); педагогів, які досліджують сутність духовного розвитку, особливості організації виховання особистості (С. Гончаренко, І. Зязюн, І. Зайченко, Б. Кобзар, С. Тищенко). Проблема формування творчого потенціалу розглядалася у наукових дослідженнях із позиції професійної підготовки майбутнього педагога в університетах та інститутах. Педагогічний аспект проблеми формування і розвитку творчої активності розглядається в працях В. Андрєєва, Д. Вількеєва, М. Данилова, Н. Кичук, М. Махмутова, І. Огороднікова, Н. Половнікової, І. Родак, С. Сисоевої, М. Скаткіна, Т. Шамової, Г. Щукіної та ін. У той же час у дослідженнях недостатньо уваги приділяється обґрунтуванню теоретичних основ, педагогічних та організаційних умов формування духовної та творчої самореалізації студентської молоді.

Метою статті є аналіз процесу руйнації духовно-творчих цінностей студентської молоді та розгляд потенціалу інноваційних методів переорієнтації з традиційних уявлень про сталість морально-етичних засад на сучасні виховні технології з визначенням чинників, які стримують реформування відповідних соціальних інститутів у царині освіти, культури та засобів масової комунікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи особливості та беручи до уваги чинники формування ресурсного потенціалу молоді, потрібно зазначити, що «існує конкретне соціокультурне середовище, у якому відбувається реалізація особистості. Водночас соціальне середовище прикметне відмінностями, до яких можна віднести «вертикальні» виміри, що охоплюють різні історичні періоди, та «горизонтальні» параметри, які відображають функціонування різних галузей духовно-творчого життя суспільства в конкретному соціальному часі й просторі» [2, с. 230]. Залежно від характеру, взаємодії суб'єктивних і об'єктивних чинників, цілеспрямованості впливу регулятивних функцій комунікативних структур, духовний ресурс молоді може бути відповідним (або не відповідним) суспільній та соціокультурній ситуації зі сформованими і соціально значущими нормативними моделями. Подібна амбівалентність прагнень та очікувань студентської молоді й реальні труднощі успішного працевлаштування за отриманою професією провокують масовий від'їзд української студентської

молоді до країн Європи для тимчасового працевлаштування. Зростання можливостей поїхати за кордон також руйнує стереотипи патерналізму й породжує нові виклики у студентському середовищі, що вимагає реагувати систему освіти та громадські установи молодіжного опікунства. Відбувається переорієнтація із глибинних ціннісних орієнтацій, традиційних для нашої молоді, – поваги до праці й відданості родині, і, як протиположність, нагромаджується соціальна апатія, байдужість та інертність у поведінці, і це мотивує негативні почуття невизначеності статусу ідентифікації в оцінках праці старшого покоління. На превеликий жаль, таке нагромадження негативного характеру провокує здійснення правопорушень та інших асоціальних проявів у молодіжному середовищі. У результаті зростають вимоги до соціальних інститутів виховання, особливо до родини молоді та діяльності засобів масової комунікації, щодо насиченості молодіжних програм морально-етичним змістом. Названі тенденції потребують теоретичного осмислення та емпіричної верифікації. Зазначимо, що «особливість нинішньої ситуації в Україні полягає в тому, що не лише індивіди рухаються між соціальними позиціями, але й самі позиції прийшли в рух відносно одна одної і, на жаль, не можуть створити нових, стабільних конфігурацій» [3, с. 4]. Більше того, «самі позиції зірвалися із зазначених їм місць, залишаючи на периферії явні і неявні конвенції, традиції, стійкі очікування та звички» [3, с. 4]. Тим часом, попередні уявлення, які адекватно визначали реальність та надавали подібності, втратили релевантність та притаманну їй соціальну стабільність. У суспільстві набирають обертів процеси демонтажу системи матеріальних та символічних винагород для індивіда, унаслідок чого відбувається зміна вертикальної й горизонтальної мобільності і, як результат, – відчуження суспільства від особистості та її соціальна руйнація [2, с. 231].

Варто зазначити, що досвід життєдіяльності старшого покоління та труднощі адаптації до нових реалій суспільного розвитку продукують дискомфортні ситуації серед різних соціальних груп суспільства. Вочевидь студентська молодь має значні відмінності у спектрі ціннісних орієнтацій, соціальних настанов, адже вона перебуває під впливом рушійних соціальних умов і чинників, які мають досить складний та суперечливий характер. Так, поглиблення нових суспільних стандартів поведінки викликає бажання здобути більш високий економічний та соціальний статус та формує мотивацію серед молоді якомога повніше і швидше задовольнити запити, потреби й розширити спектр інтересів. Водночас соціологи констатують, що сучасна молодь прагне до повноцінної самореалізації на підґрунті отриманих уявлень, сформованих орієнтацій та морально-етичних цінностей й хоче бути «комунікативно компетентною особистістю» [4, с. 7].

Зміни у традиційних способах життєдіяльності студентської молоді, що відбулися в останні роки, не лише мають прояв у традиційних молодіжних групах, але й викликають потребу незаангажованого вивчення впливу чинників регіонального, територіально-демографічного, соціально-психологічного та морально-етичного характеру [5]. Виникає необхідність у визначенні особливостей соціальної стратифікації в молодіжному середовищі та проведенні

аналізу динаміки утвердження «соціальних ліфтів» як умов реалізації соціального потенціалу когортних груп молоді. Зазвичай, об'єктивні та суб'єктивні чинники, які зумовлюють життєдіяльність молоді, взаємопов'язані і взаємозалежні, адже особистість, змінюючи морально-етичне та соціокультурне середовище, видозмінює і себе, поглиблює свій світогляд, розвиває свої здібності, потреби та інтереси, реалізує набуті знання, уміння та навички в динамічному соціальному часі й просторі.

Зростає роль відображення духовного життя суспільства, що реалізується в царині виховання й освіти, у побуті, художній творчості та дозвіллі й презентуються системою масової комунікації. Отже, духовне життя реалізується у творенні та презентації наукових ідей, теорій і концепцій за допомогою соціальних інститутів, забезпечуючи цілеспрямовану діяльність цілісної підсистеми. Таким чином, духовна культура являє собою зумовлену способом виробництва сукупність світоглядних, політико-правових, морально-етичних цінностей, одержаних у процесі духовно-творчої діяльності [5]. Варто зазначити, що духовне виробництво – це певним способом організована, структурована й інституціоналізована особлива форма духовної діяльності індивідів, спрямована на творення соціокультурних зв'язків у формі ідей, уявлень, образів, теорій та ціннісно-нормативних зразків на засадах здобутого або успадкованого статусу з відповідним виконанням соціально-творчих ролей як очікуваної й прогнозованої поведінки в конкретному соціальному просторі та соціальному часі [6].

З іншого боку, духовне виробництво являє собою складну систему особистісно-суспільної діяльності, у якій бере участь і молодь, яка репрезентується соціальною, науковою, духовною та культурною творчістю, спрямованою на творення й засвоєння загальнолюдських та християнських цінностей у процесі морально-етичного виховання студентства. Так, психолог М. Савчин зауважує, «що духовність – це вищий момент людської індивідуальності. Вона презентує головну мету життя та розвитку людини. Вона виявляється в почутті духовної родинності до всього людського і звеличеного» [6, с. 5]. Учений вважає, що духовність – це необхідна умова досягнення людського щастя [6].

У філософському тлумаченні духовність – це категорія, яка проявляється через субстанціональність та трансцендентність і репрезентує синтезуючу субстанцію. Водночас визначальними ознаками духовності в раціональному тлумаченні є мислення, свідомість, в ірраціональному – воля, почуття, фантазія, інтуїція. Важливо зазначити, що сьогодні актуалізується «виховання душі, яке повинно внести свою частку до зміни раціонально-прагматичних пріоритетів і деструктивної самосвідомості» [6, с. 13].

Зазначимо, що нагромаджені попередніми поколіннями цінності (наукові теорії, духовні цінності, моральні й художні норми) зазвичай відкидаються і змінюються новими, які відповідають потребам часу. З іншого боку, оцінка предметного та духовного світу здійснюється крізь призму художньо-естетичного освоєння соціальних явищ студентською молоддю. Адже в розвитку духовної культури молоді має місце принцип наступності – збагачення новими поколіннями соціальних і духовних здобутків попередніх поколінь, історичного та

соціального досвіду. Кожне нове покоління вибірково сприймає спадщину, засвоює цінності, які найбільше відповідають потребам часу, новим морально-естетичним вимогам. З іншого боку, кожне покоління вносить власні цінності, які відображають минуле та сьогодення. Кожне покоління відрізняється від інших різним ставленням до створеного культурного спадку, приймаючи чи заперечуючи ціннісне надбання епохи. Однак така суперечність виникає на основі нерівномірних соціально-економічних, соціокультурних і духовно-творчих відносин різних поколінь, вона може досягати конфліктної форми і має бути продіагностована в параметрах та конфігураціях сучасної соціокультурної ситуації.

Варто зазначити, що кожне покоління по-різному оцінює як минуле, так і сьогодення. У таких оцінках простежуються неадекватні судження про різні історичні події, що мають характер певної заангажованості залежно від вікових та соціально-статусних позицій. Так, серед молодого покоління внаслідок складнощів із реальним працевлаштуванням, браком належного соціального досвіду та високими очікуваннями у задоволенні потреб формується соціально-психологічна напруженість, яка має прояв у невпевненості у майбутньому, байдужості та інертності, з одного боку, та агресивності суджень і поведінки – з іншого, унаслідок цього ставлення молоді до духовного надбання попередніх поколінь набуває суперечливого характеру.

Відповідний рейтинг очікувань був визначений студентами Рівненського державного гуманітарного університету. Усього було опитано 316 респондентів різних факультетів, курсів та спеціальностей. Так, студенти університету визначили рейтинг домінантних настроїв, які панують сьогодні серед студентського колективу (табл. 1)

Таблиця 1

Настрої, що панують серед молоді

Байдужості	25,6%
Розчарування	28,8%
Упевненості	5,4%
Надії на кращі зміни	31,9%

Зазначимо, що більша частина опитаних студентів (25,6%+28,8% = 54,4%) перебуває в ситуації «ментального дисонансу», адже настрої «байдужості» (25,6%) та «розчарування» (28,8%) породжують психологічний дискомфорт і продукують невпевненість та небажання збагнути вартість особистої відповідальності за стан освітнього процесу за відсутності потужних мотиваційних механізмів щодо усвідомлення нагальності змін та особистого прикладу і конкретних дій.

Також у дослідженні експерти визначали гіпотетичні групи, які свідчать про основні тенденції самоідентифікації опитаних стосовно вірогідних статусних позицій (табл. 2)

Таблиця 2

Рейтинг
ідентифікаційних статусних позицій студентів ЗВО

1. Комп'ютерне покоління	59,4%
2. Покоління надій	44,8%
3. Прагматичне покоління	25,4%
4. Агресивне покоління	22,5%
5. Ошукане покоління	22,2%
6. Налякане покоління	21,08%
7. Розчароване покоління	20,5%
8. Втрачене покоління	15,6%
9. Прогресивне покоління	15,5%
10. Скептичне покоління	14,6%
11. Телевізійне покоління	8,6%
12. Цинічне покоління	8,1%
13. Покоління примирення	5,9%

(Респонденти відповідно до самоідентифікації визначалися за декількома позиціями, тому загальна сума перевищує сто відсотків).

Зазначимо, що визначена респондентами перша позиція – «комп'ютерного покоління» (59,4%) – свідчить про наявність кореляції зв'язків важливості «покращення можливостей працювати на комп'ютері» й поліпшення «доступу до Інтернету». Між тим, студентська молодь не очікує пасивно задоволення власних потреб, навпаки, вона створює поле власних цінностей, які мають динамічний, прагматичний та цілеспрямований характер. Водночас, унаслідок відсутності належного соціального досвіду та неоднозначної нинішньої суспільно-політичної і соціально-економічної ситуації серед молодого покоління набувають поширення настрої «емігрантського» характеру – бажання виїхати за кордон – та декларативно проголошеної «меншовартості» себе як найбільш активної соціально-демографічної групи українського суспільства. Зазвичай старше покоління сприймає духовні надбання як результат напруженої праці та здійснення віковичної мрії й ідентифікує такі цінності із власною молодістю. Молоде покоління, навпаки, сприймає соціально значущі цінності насторожено й критично [7, с. 361].

На засадах цінностей, які набувають поширення в молодіжному середовищі, формується спосіб духовного життя – світогляд, ціннісно-нормативні моделі поведінки, морально-етичні способи пізнання, спілкування та дозвілля. Звичайно, спосіб життя передбачає тісний взаємозв'язок між умовами життєдіяльності та видами спілкування, соціальної взаємодії та психологічними стереотипами сприйняття й розуміння духовних цінностей. Між тим, особистість не лише засвоює духовні цінності, але й створює у процесі сприймання нові цінності. Незадоволення наявним станом рівня духовного творення може стимулювати до його вдосконалення. Таким чином, процес узгодження з наявними або взаємного заперечення цінностей формує механізм мотивації для творення нових, що відповідають сучасним запитам, потребам та інтересам молоді.

Зазначимо, що освіта – один із найбільш ефективних соціальних інститутів, який органічно пов'язаний із фундаментальними основами суспільного устрою, його соціально-економічною та політичною організацією, водночас є найвагомішим чинником становлення і розвитку студентської молоді як інтелектуального потенціалу держави. Тому вивчення проблем функціонування закладу вищої освіти як ефективного соціального інституту – надзвичайно актуальна проблема сьогодення. Зазначимо, що якість освіти – це нормативні вимоги суспільства до однієї зі своїх підсистем, які полягають у необхідності відповідати критеріям ефективної діяльності й оптимальному виконанню соціальних функцій. Якість освіти як процес має складну внутрішню структуру, яка формується з нормативного, ціннісного, споживчо-мотиваційного, системного та організаційного компонентів. Якість освіти пов'язана з багатоаспектністю освітньої діяльності, що містить п'ять підходів до аналізу: досконалість, аудит, результати, місія, культура.

Варто розмежовувати поняття «якість вищої освіти» та «якість освітньої діяльності». Якість вищої освіти – це рівень освіченості випускників закладів освіти з точки зору суспільних потреб, це сукупність якостей особи з вищою освітою, що відображає її професійну компетентність, ціннісну орієнтацію, соціальну спрямованість і обумовлює здатність задовольняти як особисті духовні і матеріальні потреби, так і потреби суспільства. Якість освітньої діяльності – це сукупність характеристик системи вищої освіти та її складових, яка визначає її здатність задовольняти встановлені і передбачені потреби окремої особи суспільства. Важливою умовою визначення якості університетської освіти постає необхідність проведення систематичних та широкомасштабних соціально-педагогічних, соціологічних, психологічних та педагогічних досліджень мотивації навчання, професійної спрямованості, психологічної готовності до ринкових перетворень, а також вивчення глибинних, історично-ментальних, інформаційно-культурологічних та інших компонентів ресурсного потенціалу особистості нової формації в незалежній Українській державі.

Саме тому актуальною проблемою сьогодення є налагодження моніторингу якості освітнього процесу з аналізом впливу соціально-економічних, психолого-педагогічних та інформаційних чинників на освітні процеси, які тримають у полоні невичерпний та нереалізований потенціал молоді, що відповідно дозволяє унеможливити руйнівну дію негативних чинників. Тому важливою умовою діагностики соціально-психологічного напруження у студентському (молодіжному) середовищі виступає необхідність запровадження соціального-педагогічного моніторингу як системи вивчення проблем духовності та вимірювання проявів деструктивного характеру й розробки системи гармонізації відносин у молодіжному середовищі.

Моніторинг як система аналізу ефективності якості освіти має варіативний характер. Відповідно до контексту розгляду система аналізу може набувати характеру методики, технології, вимірювального процесу, способу діагностики, інженерної технології, методу дослідження тощо. Зазначимо, що соціально-педагогічний моніторинг – це інтегрована сукупність методів збору, аналізу,

інтерпретації та репрезентації емпіричної інформації й упровадження інноваційних технологій в освітній процес на засадах оптимізації ресурсів «зовнішнього» і «внутрішнього» соціально-педагогічного середовища й порівняння отриманих результатів із базовими параметрами евристичної педагогічної моделі. При вивченні проблем якості освіти потрібно врахувати, що всі елементи такої евристично-технологічної схеми взаємопов'язані та мають чітку ієрархічну підпорядкованість для наступного теоретизування, зокрема концептуалізації об'єкта, створення нової теорії та технологічного образу для практичного перетворення й узагальнення з можливістю екстраполяції в інші галузі життєдіяльності студентської молоді. Варто використовувати різні підходи (статистичний, структурно-функціональний, соціально-педагогічний, системний, соціологічний тощо) щодо оцінок досягнень колективної діяльності й результативності особистості у навчальній, науково-дослідній, творчій та організаційно-виховній роботі.

Запровадження системи соціально-педагогічного моніторингу у закладі вищої освіти дає змогу отримати широку та різноаспектну інформацію щодо якості освітнього процесу, визначити динаміку засвоєння знань і здобуття умінь та навичок студентами, дізнатися про соціальні установки та ціннісні орієнтації суб'єктів освітнього процесу, проводити виважену та науково обґрунтовану кадрову політику. Однак для отримання об'єктивної та репрезентативної інформації щодо умов удосконалення освітнього процесу варто при здійсненні соціально-педагогічного моніторингу враховувати специфіку діяльності підструктур закладу освіти, зважати на відповідні рівні, способи та етапи збору, аналізу та інтерпретації емпіричних даних.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок. Спосіб духовного життя студентської молоді, стиль її мислення, ціннісні орієнтації та установки мають соціальну та психологічну значущість і набувають потужного впливу на інші спільноти суспільства. Унаслідок ідентифікації елементи духовного-творчого потенціалу суспільства впливають на розвиток особистості, на поглиблення її потреб та інтересів. Саме тому найбільш актуальним питанням є проблема постійного вивчення проблем студентської молоді та розробка методик щодо переорієнтації з пасивної й хаотичної діяльності виховних соціальних інститутів на цілеспрямовану й науково обґрунтовану дію систем масової комунікації та впровадження програм громадського контролю за соціально-психологічними проявами когорти студентської молоді. Особливої уваги потребує створення у закладах освіти системи постійної діагностики соціального самопочуття та передбачення впливу соціальних та суспільно-економічних чинників на підвищення освітньої кваліфікації і професійної компетентності як гарантії успішного працевлаштування.

Зазначимо, що важливий напрям здійснення освітніх реформ полягає в глибокому і тісному поєднанні фахової підготовки з урахуванням регіональних потреб і можливостей поглиблення та реалізації ресурсного потенціалу суб'єктів освітнього процесу. Водночас моніторинг, як метод постійного вивчення ефективності освітнього процесу на засадах аналізу відповідної емпіричної

інформації з метою порівняння базових і нормативних показників і попередження небажаних відхилень у процесах пізнання, спілкування та дозвілля студентської молоді, є інноваційною технологією в діяльності освітніх закладів. Означені аспекти є предметом наступних наукових досліджень в означеному напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербець В., Дзюбишина Н., Фрідріх А. Проблеми трансформації та регуляції соціально-психологічного дискомфорту студентської молоді. *Молодіжна політика: проблеми та перспективи: зб. наук. праць*. 2017. Випуск. 8. Ред. С. Щудло. Дрогобич – Зелена Гура : «Трек ЛТД». С. 14–19.
2. Вербець В. В. Морально-етичні цінності в системі виховання студентської молоді. *Християнські цінності: історія: Погляд у третє тисячоліття: наук. записки*. Нац. ун-тет «Острозька академія», 2020. С. 230–233.
3. Подвижность структуры. Современные процессы социальной мобильности / Makeev S. A., Pribytkova I. M., Simonchuk E. V. и др. Киев : Ин-тут социологии НАНУ, 1999. 149 с.
4. Подгурецкий Ю., Щудло С. Образование как информационно-коммуникативная система. М. : ООО «НИПКЦ Восход-А», 2010. 168 с.
5. Педагогічна діагностика формування духовно-творчого потенціалу студентської молоді: монографія. Рівне: РДГУ, 2005. 383 с.
6. Савчин М. В. Духовний потенціал людини: монографія. Івано-Франківськ: Видавництво «Плай» Прикарпатського ун-ту, 2001. 203 с.
7. Сокур'янська Л. Громадянська ідентичність сучасного українського студентства: чинники конструювання. *Молодіжна політика: проблеми та перспективи. Вип. 2: зб. наук. праць. Наук. ред. С. А. Щудло*. Дрогобич, 2011. 498 с. С. 360–364.

REFERENCES

1. Verbets V., Dziubyshyna N., Fridrikh A. Problemy transformatsii ta rehuliatcii sotsialno-psykholohichnoho dyskomfortu studentskoi molodi. *Molodizhna polityka: problemy ta perspektyvy: zb. nauk. prats*. 2017. Vypusk. 8. Red. S. Shchudlo. Drohobych – Zelena Hura : «Trek LTD». S. 14–19.
2. Verbets V. V. Moralno-etychni tsinnosti v systemi vykhovannia studentskoi molodi. *Khrystyianski tsinnosti: istoriia: Pohliad u tretie tysiacholittia: nauk. zapysky*. Nats. un-tet «Ostrozka akademiia», 2020. S. 230–233.
3. Podvizhnost' struktury. Sovremennye processy social'noj mobil'nosti / Makeev S. A., Pribytkova I. M., Simonchuk E. V. i dr. Kiev : In-tut sociologii NANU, 1999. 149 s.
4. Podgurecki YU., SHCHudlo S. Obrazovanie kak informacionno-kommunikativnaya sistema. M. : ООО «NIPKC Voskhod-A», 2010. 168 s.
5. Pedahohichna diahnostyka formuvannia dukhovno-tvorchoho potentsialu studentskoi molodi: monohrafiia. Rivne: RDHU, 2005. 383 s.
6. Savchyn M. V. Dukhovnyi potentsial liudyny: monohrafiia. Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo «Plai» Prykarpatskoho un-tu, 2001. 203 s.
7. Sokurianska L. Hromadianska identychnist suchasnoho ukrainskoho studentstva: chynnyky konstruiuvannia. *Molodizhna polityka: problemy ta perspektyvy. Vyp. 2: zb. nauk. prats. Nauk. red. S. A. Shchudlo*. Drohobych, 2011. 498 s. S. 360–364.